

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Joan Brossa a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/joan-brossa> >

Joan Brossa

Joan Brossa

Glòria Bordons (Universitat de Barcelona)

El poeta Joan Brossa (1919-1998) ha estat el poeta avantguardista d'aquest segle per antonomàsia. Gairebé desconegut fins a la publicació de *Poesia rasa* (1970) i

convertit després en una referència indiscutible, tota la seva obra ha destacat per un interès desbordant per l'home i un procés continu d'investigació. Les seves paraules són el millor exponent d'aquest esperit d'avantguarda: "Considero la investigació com un viatge a l'inconegut, una capbussada al mirall de la imaginació; per tant no puc assegurar on porten les meves experiències actuals ni què pensaré jo mateix d'aquí a uns anys. De moment continuaré forçant els mitjans habituals de percepció per descobrir nous espais de sensibilitat.

Barcelona, 1919 - 1998. Poeta, dramaturg i artista plàstic avantguardista

Accepto el passat pel fet que m'ha portat al present, i el futur depèn del present. Comprend molt bé el poeta Stephen Spender quan diu que a la vida només existeix 'el meu sempre'." (Entrevista realitzada i traduïda per G. Picazo i J.M.G. Cortés, publicada a *La creació artística como cuestionamiento*, Generalitat valenciana, 1990).

El neosurrealisme (1943-1950) Als anys quaranta, en uns temps en què el tancament i un art totalment ancorat en el passat eren la nota dominant a Espanya, ell s'agafà a un postsurrealisme. Quan començà a escriure, durant la guerra civil espanyola (en la qual participà als disset anys), ho féu per una necessitat d'expressió del seu interior. Això el portà a interessar-se per la psicologia i a començar a demanar consell sobre el mateix procés d'escriptura. A través d'Enric Tormo, amb qui havia fet amistat mentre feia el servei militar a Salamanca, conegué [J.V. Foix](#). I aquesta coneixença el portà a Joan Miró i a Joan Prats. Gràcies a la magnífica biblioteca de Joan Prats, Brossa conegué a fons el surrealisme i adoptà les seves tècniques per expressar lliurement el subconscient mitjançant allò que ell anomenava imatges hipnagògiques. Tot seguint els consells de Foix, traspassà el contingut d'aquestes imatges a l'estructura del sonet. Els seus primers llibres, *La bola i l'escarabat* (1941-43) i *Fogall de sonets* (1943-48), són plens d'imatges oníriques, encadenades les unes amb les altres per associacions inconscients.

L'any 1947, gràcies a la coneixença d'Arnau Puig, Joan Ponç i altres amics, emprengué l'aventura d'*Algol*, llavor del que després seria [la revista Dau al Set](#). D'altra banda, la voluntat d'experimentació també el portà a la realització d'alguns poemes anomenats experimentals durant els anys quaranta. Així mateix, quan el poeta volgué transcriure la lliure fluència del somni, el sonet li quedà curt. Per aquest motiu, la prosa curta se li imposà. Durant l'època de *Dau al Set* publicà proses a la revista.

Així mateix escriví el recull *Proses de Carnaval* (1949) o la pseudonovel·la *Carnaval escampat o la invasió desfeta* (1949) (aplegats a *Alfabet desbaratat*, Empúries, 1998). Aquests llibres contenen uns elements no narratius, que posteriorment apareixeran a moltes de les obres de Brossa, com els salts al buit, les digressions o el to bíblic o d'oracle.

Alguns d'aquests trets, plenament teatrals, són el lògic transvasament d'un altre dels registres

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Joan Brossa a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/joan-brossa> >

literaris practicat per Brossa des dels seus inicis: la poesia escènica, com ell ha anomenat la seva obra teatral. Segurament per la necessitat d'introduir acció i moviment autèntics en els seus textos, Brossa escriví poemes per a escenificar des del 1945. La introducció del diàleg li oferí l'oportunitat d'indagar sobre l'absurd present a les converses quotidianes i sobre la inutilitat del llenguatge. L'acció i la màgia de l'escenari passaren a ser l'eix fonamental del teatre. Una simple pujada i baixada de teló podia arribar a ser tota una obra, com la peça titulada *Sord-mut* de l'any 1947. Més endavant, introduí més argument en les seves obres, però sense oblidar els contrastos i la força poètica que ha de tenir sempre el teatre.

També en aquests primers temps, Brossa portà el surrealisme cap a les formes populars (*Romancets del dragolí*, del 1948) i les odes lliures. L'any 1950, el poeta escriví dos llibres d'odes lliures, un dels quals és força significatiu: *Des d'un got d'aigua fins al petroli*, recull de poemes de caràcter patriòtic i polític, on reivindica una Catalunya lliure de submissions econòmiques, polítiques o religioses.

La quotidianitat i el compromís polític (1950-1960) Amb aquesta incursió en el surrealisme, Brossa inicià una experimentació en la literatura que ja no abandonaria mai. A partir de l'any 1950 la seva poesia experimentà un tomb notable, tot abandonant la recerca en el subconscient per passar a una poesia més lligada a la realitat. Joao Cabral de Melo, poeta brasiler que en aquells moments era a Barcelona, influí decisivament en aquest canvi. Així, l'any 1950 escriví *Em va fer Joan Brossa*, amb poemes totalment prosaics que ocupaven un mínim espai. Eren petits flaixos de la realitat quotidiana, plens d'humor i d'intencionalitat de denúncia política. Es tractava de donar més amb el mínim possible.

El camí cap a la quotidianitat l'allunyà de la literatura catalana del moment. Els cenacles literaris no entengueren la proposta i consideraren que allò no era poesia, sinó simple fotografia de la realitat. La poesia catalana dels anys cinquanta anava per uns camins ben diferents: el postsimbolisme. I quan, a partir dels anys seixanta, s'imposà la poesia social, el seu to narratiu i seriós i la poca voluntat de construir una forma, poca cosa tingueren en comú amb el procés de despullament poètic que Brossa anava fent des de l'any 1950.

La intensificació del compromís polític el portà a la pràctica d'una altra forma poètica: l'oda sàfica, a partir del 1951. El model formal era bàsicament [Costa i Llobera](#), però els models de to i tema foren especialment [Verdaguer](#) i [Guimerà](#). Entre el 1951 i el 1959, Brossa escrigué un total de deu llibres d'odes, alguns dels quals amb títols força significatius, com *El pedestal són les sabates*, *Avanç i escampall* o *Els entrebancs de l'univers*. Els eixos temàtics seran la denúncia de la violència i l'opressió i l'exhortació a la solidaritat.

El sonet fou també una forma que acompanyà l'oda en el compromís social i la denúncia política. Per exemple, el llibre *Catalunya i selva* del 1953 és un conjunt unitari de sonets sobre la situació de Catalunya en el règim dictatorial de Franco.

A partir del 1959, l'oda sàfica va quedar arraconada a favor de l'experimentació, però Brossa la va reprendre, juntament amb el sonet, quan les circumstàncies polítiques del país ho exigiren, com foren els moments posteriors a la mort de Franco.

Aquest compromís és també evident al teatre, on abunda la línia temàtica entre el 1951 i el 1959 i on també incorpora les formes populars com el sànet o el quadre de costums. Obres com *Cortina de muralles*, *La mina desapareguda*, *Els beneficis de la nació* o *Or i sal* són bons exponents d'aquesta denúncia.

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Joan Brossa a LletRA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/joan-brossa> >

Al costat del compromís polític, però, Brossa toca també el tema amorós en la poesia escènica i en les odes. Amb influències del cançoner popular, Brossa confegirà uns poemes amorosos desbordants d'imaginació i lirisme, com als llibres *Cant* (1954) i *Festa* (1955). Posteriorment, reprendrà aquest tipus de lirisme, amb metàfores ben originals en llibres com *Flor de fletxa* (1969-70) o *Sonets a Gofredina* (1967).

Encara que aquest període dels anys cinquanta sigui més aviat marcat per la temàtica, això no vol dir que l'obra brossiana d'aquests anys estigui lliure d'experimentació. Aquesta afectarà especialment una de les formes mètriques predilectes de Brossa: el sonet, i molt parcialment l'oda. Entre *El tràngol*, del 1952, i *Malviatge*, llibre de sonets del 1954, realitzarà un procés de desordre i sintetisme progressiu, que el portarà a poemes monosíl·làbics, d'un lirisme inconcret.

L'essencialitat o conceptualització (1960-1975) El sintetisme propi d'aquests poemes contribuï a l'evolució de la poesia de Brossa. Com en Mallarmé, el blanc de la pàgina passà a tenir tanta importància com les paraules expressades i era el trencament del silenci representat pel blanc el que havia de donar més força al missatge. Això afegí una altra intenció als poemes de Brossa: la recerca de l'essència de les coses. El poeta es preocupa pel poder representatiu de les paraules i comença a reflexionar sobre aquest fenomen. Aquesta preocupació per captar la idea d'una manera sintètica el portarà cap a la poesia visual. A *El saltamartí*, llibre del 1963, en trobem ja algunes mostres. Dos anys després, a *Poema sobre Frègoli i el seu teatre* i a *Petit Festival*, dos llibres unitaris sobre Frègoli, el transformista italià tan admirat per Brossa, trobem una poesia visual més autèntica, ja que són les lletres de les paraules les que s'independitzen per mostrar-nos més clarament la realitat d'allò que el poeta ens vol comunicar.

Aquestes petites mostres de poesia visual sorgeixen de l'evolució lògica de la recerca essencial efectuada amb els mots, però també d'una experiència que el poeta desenvolupà en el seu estudi des del 1959: les *suïtes* de poesia visual, poemes desplegable en l'espai i el temps, que es componen de materials ben simples i fràgils.

A partir d'aquí el poeta desenvoluparà amb escreix la poesia visual i es llançarà de ple a l'experimentació en tots els terrenys. Si els anys quaranta havien significat la seva iniciació en un camí poètic avantguardista ja històric, el surrealisme, i els cinquanta significaren el seu despertar a la conscienciació política i la recerca d'una veu pròpia, els seixanta són la trobada d'un possible camí, l'experimentació de nous llenguatges. En aquest sentit, predomina, a partir d'aquest moment, la seva col·laboració amb artistes plàstics (*Nocturn matinal*, del 1970, amb Antoni Tàpies, *Oda a Joan Miró*, del 1973, amb Joan Miró, etc.) i les seves declaracions considerant la poesia visual com una de les possibles sortides de la poesia del nostre temps (com es pot comprovar en el discurs "La poesia en present" dels [Jocs Florals](#) del 1985).

Paral·lelament, Brossa no ha deixat de practicar el poema curt de caràcter lúdic, breu i sorprenent. Un bon exemple representatiu és el conjunt de llibres *Els entra-i-surts del poeta. Roda de llibres* (1969-75), on els poemes són documents quotidians de l'entorn social, cultural, polític o personal del poeta. L'ús d'un llenguatge prosaic, la síntesi, la definició, els jocs visuals i, especialment, la ironia i l'humor són les principals tècniques usades en uns poemes que són gairebé acudits de caràcter crític.

Aquest tipus de poesia evidencia la crisi que el llenguatge ha sofert al llarg del segle xx i centra el seu interès en la comunicació. Les regles que imposa al lector són les d'un joc que porta a terme amb les paraules, les lletres o simplement amb les idees. Aquest caràcter lúdic i participatiu és fonamental, igual que en les nombroses accions-espectacle que el poeta realitzà entre el 1947 i el

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Joan Brossa a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/joan-brossa> >

1968, unes peces pre-*happening*, que mostren un teatre totalment diferent del tradicional, que qüestiona la mateixa literatura i la realitat del carrer.

Però les experimentacions de Brossa no es quedaren en el camp visual o el de l'acció. La constant recerca essencial el portà a la materialització de les coses, és a dir, a la confecció d'objectes. Dins dels seus inicis surrealistes ja hi havia incidit amb un parell de peces. Serà, però, a partir del 1967, quan Brossa es dedicarà de ple al món dels objectes, com una trajectòria paral·lela i complementària de la poesia visual. En aquest camp ja no hi haurà les restriccions pròpies del llenguatge. El poeta gaudirà de plena llibertat per a assolir els seus propòsits i aquest nou tipus de poesia esdevindrà el mitjà més idoni per a expressar les inquietuds que s'havien anat acumulant al llarg del seu itinerari poètic: la recerca de la màgia quotidiana, la denúncia social i la indagació de l'essència de les coses.

Les experimentacions successives per a arribar a l'essència del mot, l'objecte o l'acció no van allunyar Brossa de les formes mètriques tradicionals, especialment el sonet, al qual trasplanta les experimentacions d'altres camps: *Sonets del vaitot* (1965-66), o *Els ulls de l'òliba* (1974) són uns llibres de sonets ben insòlits.

La sextina i la suma de tots els camins expressats en l'obra plàstica (1975-1998) Amb el salt a la plàstica, Brossa s'acabà d'allunyar del món literari, un món que cada vegada mira més enrere i no té gens en compte els avenços de la modernitat. De tota manera, això no vol dir que el poeta no seguís fent poesia discursiva, i fins i tot provant formes mètriques noves, com la sextina, una forma medieval força complicada que el poeta practicà des del 1976. Ara bé, una estrofa clàssica com aquesta també li serví per a fer tot tipus d'experimentacions: conceptualitzacions, poemes visuals i, fins i tot, experiments informàtics. (El poeta va realitzar una sextina cibernetica l'any 1982, inclosa al text ja citat dels Jocs Florals del 1985.) Brossa sempre portà les formes més enllà de les seves possibilitats, en una recerca constant dintre o fora de la literatura.

Aquest període no estigué únicament marcat pel conreu de la sextina. Arran de l'exposició antològica de poesia visual i poemes objecte a la Fundació Miró l'any 1986, la seva obra plàstica s'anà multiplicant, alhora que fou objecte d'exposicions arreu del món. El fet de poder disposar de mitjans per a materialitzar objectes que tenia pensats des de feia anys permeté que el catàleg d'objectes i obra visual de Brossa s'incrementés notablement. El seu art sortí fins i tot al carrer i s'ha convertit en un paisatge habitual per als ciutadans de Barcelona.

Entre unes coses i les altres, l'activitat del poeta es desbordà a partir dels seus setanta anys, al mateix temps que sortia de l'anonimat per convertir-se en un home públic. Però això no canvià el seu tarannà i la seva dedicació a la plàstica no perjudicà la literatura. Per a ell, no hi havia gèneres o fronteres i sempre se sentí poeta del seu temps: "No hi ha avançats: hi ha retardats; gent que viu a la seva època i gent que no. No sé per què, dels primers, en diuen "avantguardistes". De fet, ser "clàssic" significa reeixir en l'art del teu temps, que és, d'altra banda, l'única manera de sobreviure." (Resposta a una enquesta sobre l'art d'avantguarda. Reproduïda a *Anafil*, [Edicions 62](#), Barcelona, 1987).

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Joan Brossa a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/joan-brossa> >

Tast de textos

Text

 WEB: Magisteri Teatre-Mag Poesia

Pàgina molt completa amb poemes, textos, una antologia didàctica i enllaços sobre Brossa.
<http://www.mallorcaweb.com/Mag-Teatre/brossa/>

 WEB: Selecció de Poesia Catalana

Reprodueix vint poemes, setze extrets de *Poesia* (1957). Dos dels poemes ("El més vell del poble" i "Porta de l'hostal") tenen traducció a l'anglès.
<http://www.uoc.edu/lletra/especials/folch/brossa.htm>

 WEB: Poemes esparsos

Poemes esparsos i un poema visual inèdit sense títol que correspon al període 1943-1945.
<http://www.xtec.es/~rsalvo/galeria/brossa.htm#presentació>

 WEB: El Pescador

Monòleg de transformació en set escenes de Joan Brossa, a la revista de literatura *Cairell*, núm. 1 (novembre de 1979).
<http://perso.wanadoo.es/lipmic/cairell/Num1/brossa.html>

 WEB: Selecció de poemes

Vuit poemes de l'autor al web *Viu la poesia*.
http://www.viulapoesia.com/membrespocio/arxius/lletra/jbrossa_index_poemes.html

 PDF: Cap de mirar

Òpera en tres actes de Josep M. Mestres Quadreny i llibret de Joan Brossa. Inclou una introducció a cura de Glòria Bordons.
<http://www.raco.cat/index.php/Marges/article/download/142541/194096>

Els autors llegeixen

 AUDIO: Jordi P. Ilegeix '12 de març de 1951, a les 11 del matí', de Joan Brossa

<http://soundcloud.com/lletra/11mar-1951-joan-brossa>

Imatge

 WEB: Selecció de poemes visuals

Dotze poemes de l'autor al web *Viu la poesia*.
http://www.viulapoesia.com/membrespocio/arxius/lletra/jbrossa_index_poemes_visuals.html

Biobibliografia

Biografia

 WEB: A la Viquipèdia

Biografia, obra i enllaços al web de l'enciclopèdia lliure.
http://ca.wikipedia.org/wiki/Joan_Brossa

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Joan Brossa a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/joan-brossa> >

Bibliografia

WEB: Què hi ha a la Biblioteca de Catalunya

http://catalog.bnc.cat/search*cat/?searchtype=a&searcharg=Brossa+Joan&sortdropdown=-&searchscope=13&searchscope2=13&SORT=D

WEB: Què hi ha a les biblioteques universitàries catalanes (CCUC)

http://ccuc.cbuc.cat/search*cat/a?SEARCH=Brossa+Joan&sortdropdown=-&searchscope=23

WEB: Què hi ha a les biblioteques públiques

http://argus.biblioteques.gencat.cat/iii/encore/search/C__SJoan%20Brossa__Ff%3Afacetfields%3Aauthor%3Aauthor%3AAutor%3A%3A__Orightresult?lang=cat&suite=pearl

WEB: Per comprar-ne llibres

<http://www.llibres.cat/product/293368/posteatro-joan-brossa/by/brossa-joan>

WEB: Articles de l'autor (Traces)

http://traces.uab.cat/search?ln=ca&p=Brossa%2C+Joan&f=author&action_search=Cerca&c=Traces+%3A+base+de+dades+de+llengua+i+literatura+catalanes&sf=&so=d&rm=&rg=10&sc=0&of=hb

WEB: Articles sobre l'autor (Traces)

http://traces.uab.cat/search?ln=ca&p=Brossa%2C+Joan&f=keyword&action_search=Cerca&c=Traces+%3A+base+de+dades+de+llengua+i+literatura+catalanes&sf=&so=d&rm=&rg=10&sc=0&of=hb

Comentaris sobre l'autor

Crítica

WEB: Pàgina de l'AELC

Biografia, publicacions i altres materials.

<http://www.escriptors.cat/autors/brossaj/>

WEB: Brossa, traduït

Informació sobre l'autor i les seves traduccions al web del PEN català. Inclou també fragments de textos de l'autor traduït a diversos idiomes.

<http://www.visat.cat/traduuccions-literatura-catalana/cat/autor/144/joan-brossa.html>

WEB: L'autor al Corpus Literari Ciutat de Barcelona

Biografia, enllaços i transcripció d'articles sobre Brossa.

http://www.ducros.cat/corpus/index.php?command=show_news&news_id=3769

PDF: Joan Brossa, noves constel·lacions

Article de Joaquim Armengol amb motiu de l'aparició de la poesia completa de l'autor. A l'*Ara l·legim* (28/09/13).

http://www.traces.uab.es/tracesbd/ara/2013/ara_a2013m12d28p49sarallegim.pdf

WEB: Un dels Dotze sentits

Brossa és un dels dotze poetes antologats al CD-ROM *Dotze sentits. Poesia catalana d'avui*.

http://www.iua.upf.edu/dotze_sentits/entrada.html

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Joan Brossa a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/joan-brossa> >

 WEB: Joan Brossa o la revolta poètica

Simposi internacional virtual i presencial dedicat a Joan Brossa.
<http://www.uoc.edu/jocs/brossa/index.html>

 WEB: La imatge hipnagògica. Els orígens poètics de Joan Brossa

Pròleg de Ramon Salvo a *Joan Brossa. Poemes hipnagògics*.
<http://www.xtec.es/~rsalvo/articles/poehip.htm>

 WEB: Publicacions sobre Brossa

La pàgina de la professora Glòria Bordons ofereix una llista exhaustiva dels seus treballs sobre el poeta, alguns disponibles en línia.
http://www.pocio.cat/membres/GloriaBordons/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=11&Itemid=14

Diversos

 WEB: Joan Brossa al Mapa literari català 2.0

Un projecte d'Endrets i Espais escrits. Inclou biografia, diverses rutes literàries i alguns textos recollits a Espais escrits.
http://www.mapaliterari.cat/ca/mapa/espai/1107/joan-brossa/biografia?content_lang=ca&direct=true

 WEB: "Sóc com vull i no vull ser model de res"

Entrevista feta a casa del poeta i publicada per Andreu Sotorra.
<http://www.andreusotorra.com/teatre/entrevista6.html>

 WEB: Ablogcedari

Blog d'homenatge a Joan Brossa, amb participacions de més de 250 blocaires.
<http://joanbrossa.blogspot.com/>

 WEB: Fundació Joan Brossa

Web oficial de la Fundació Joan Brossa. Inclou biografia, bibliografia, exposicions i propostes didàctiques.
<http://www.fundaciojoanbrossa.cat/>

 WEB: Fundació Brossa a Barcelona

Informació sobre la Fundació Joan Brossa al web Espais escrits de la Xarxa del Patrimoni Literari Català.
<http://www.espaisescrits.cat/home.php?op=6&module=escriptors&ides=2&idioma=cat>

 WEB: Espai Escènic Joan Brossa

Amb informació general, cartellera, documentació, promocions...
<http://www.espaiabrossa.com/>

Propostes didàctiques

Interacció

 WEB: Interaccions multimèdia

El web *Viu la poesia* presenta activitats interactives de cinc poemes.

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Joan Brossa a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/joan-brossa> >

http://www.viulapoesia.com/membrespocio/arxius/lletra/jbrossa_index_interac.html

Recursos

WEB: Activitats per treballar poemes

Vint poemes amb propostes al web *Viu la poesia*.

http://www.viulapoesia.com/membrespocio/arxius/lletra/jbrossa_index_props.html

WEB: Activitats per a nivells inicials de llengua

Tres poemes al web *Viu la poesia* amb propostes senzilles.

http://www.viulapoesia.com/membrespocio/arxius/lletra/jbrossa_index_props_ini.html

L'autor 2.0

A les xarxes

WEB: Brossa, a Twitter

https://lletra.uoc.eduhttps://twitter.com/joan_brossa
